

Literatura

Komunitatearen sostengu

Aurreko artikuluan literatura bakardadearen ispilu eta bakardadearen sostengu zela kontatu genuen 2.818 alean. Oraingo honetan, komunitatea ere bakardadearen sostengu dela ikusaraziko dugu, literaturaren bidez. Bakardadea patriarkatuak zeharkatzen duen elementu bat da, emakumeak modu zehatzetan isolatu eta bakartzen dituen. Gizakia existitzen denetik existitzen da literatura, eta

literatura existitzen denetik kontatu eta idatzi dute emakumeek gaiari buruz. Aukeratu ditugun liburuen artean haur literatura, komikiak, autobiografiak, saiakerak eta eleberriak daude bereziki. Badago ere besteen eskutik eta era kolektiboan bakardadea gainditzeko aukera izan duten emakumeen testigantzen bat jasota. Komunitatearen balioa eta elkarrekin egoteko plazeraren boterea erakusten dute.

 AINHOA ALDAZABAL GALLASTEGUI

Tratu txarrak eragiten dituzten erasotzaileek, jo aurretik, biktimak nahastu, manipulatu eta isolatu egiten dituzte. Aski da eskuetara iritsi aurreko guztia tratatu txar gisa identifikatzea. Nahikoa eta sobera. Horixe bera ikusten dugu Adela Turinek idatzi eta Nella Bosniak ilustratutako *Arturo eta Klementina* liburuan. Dortoka bikote ezkon-berriak pozik daude hasierako orrietan, baina Arturo lagunekin egotera doan denbora tartean Klementina bakar-bakarrrik geratzen da etxe inguruan. Afizio guztiak baztertuta eta dortoka pasibo izatera bultzatzen du Arturok Klementina, egiten dizkion operari ugari eta hutsalekin. Biolentzia sinbolikoa, psikologikoa eta emozionala oso agerikoak dira. Baina fisikoa ere badago, izan ere, oskol gainean lotzen dizkio operari guztiak, Klementina pisu handia eramatera behartu eta gorputzeko nekea zein mina

eraginda. Oso liburu aproposa izan daiteke txikienekin irakurri eta biolentzia motak eta maitasun erromantikoaren tranpak zeintzuk diren identifikatzeko.

Rosalind B. Peinfeld ezizenarekin sinatutako *Dragonslippers: This is what an abusive relationship looks like* (*Ondo maita nazazu*; Harper Press, 2006) komikia ere ildo beretik gomendatuko nuke. Tratu txarrak bizi izan zituen bitartean, marrazkiak egiten zituen nobela grafiko autobiografiko protagonista horrek. Bikote harremana utzi ahal izan zuen eta terapeutak gomendatuta marrazkiak berreskuratu, eta osatze prozesua egin ahal izateko tresna ziren irudiak ikusiko dira liburuan. Txuri-bel-tzean egindako irudiak dira guztiak. Ez dute estetikoki ederrak izatea bilatzen, baina oso eraginkorrak dira, eta askotan gordinak. Biolentziaren ñabardurak eta konplexutasunak erakusten dizkigu, emakume horrek bizi izan zuen isolamendu egoera bereziki azpimarratuta.

Azken urteotan bortxaketa, sexu abusu eta sexu erasoak jaso dituztenen hainbat liburu irakurri ditugu. Bortxaketaren kultura emakumeak beldurtu eta jasateko eraikita dago, eta primeran funtzionatzen du: biktima beldurtu, eraso egin, errua sentiarazi, lotsarazi eta mehatxatu ostean, isiltasuna erreakzio logikoa da, bereziki, hori onartu, bultzatu eta babesten duten jendarteetan. Hau da, ia gehienetan. Roxane Gay idazle eta editoreak *Not That Bad: Dispatches from Rape Culture* (*Ez da horrenbesterako*; Harper Coliins, 2018) liburuaren koordinazio lana eta edizio lana egin zituen. Isiltasun horrekin amaitzeko aukera eskaini zien hainbat emakumeri, eta lehenengo pertsona kontatutako testigantzetan oinarritzen da saiakera hau.

Kontakizun guztiek komunean duten esaldiak ematen dio izenburua liburuari: "Ez da horrenbesterako". Beraien buruari esaten zioten hori askok, eta beste kasu batzuetan inguruko pertsonen

esaten zieten esaldia, garrantzia kenduz. Denek zuten sinetsita ez zutela beldurrik izan behar. Isiltasunak isolamendua sortzen du eta sinestarazten dio erasotuari berari bakarrik gertatu zaiola, eta inpunitatea ematen dio erasotzaileari. Bakardade handia sortzen dio eraso bizi izan duen pertsonari.

Delphine de Viganen *Rien ne s'oppose à la nuit* (Ezer ez da gauaren aurka jartzen; JC Lattes, 2011) liburu autobiografiko bat da, autoreak historia familiarra arakatu ahala aurkitzen dituen gertakarien kontakizun. Bereziki interesgarria da trapu zikinak atera ahala familia bere kontra nola oldartzen den irakurtzea. Zenbat eta sekretu gehiago ezagutu, orduan eta gogorragoa bihurtzen da familiaren erantzuna. Emakumeoi "dago-kigun" isiltasuna haustera ausartzea gehiegi da familia horrentzat eta patriarkatuarentzat. Isiltasunera kondenatu

nahi duten arren, ez dute lortzen, bidean hainbat aliatu aurkitzen dituelako.

Osasun faltak ere pertsonaren isolamendu zein bakartzea ekar dezake. Gaixorik egoteak bakardade sentipena handitu dezake, bereziki dependentzia egoera batean egonez gero. Katakarak argitaletxeak gaztelaniara ekarri duen *On Our Own* (Gure erara; 1979) liburuak oso ondo erakusten du eromenaren diskurtso mediku instituzionalak nola indartzen duen isolamendua, bakardadea eta eragiten duen gaixotasuna. *Orgullo loco* mugimendutik datorkigu abisua kasu horretan. Eroak besteak direla pentsatzea gustatzen zaigu, baina patriarkatu jaunarentzat emakume guztiak gara "eroak". Carme Valls Llobetek bere ikerketa zein lan esperientzian oinarrituta zera jartzen du mahai gainean: alde batetik osasun sisteman emakumeak ez direla gizonak bezala artatzen, eta azkarrago ematen zaizkiela osasun mentarekin lotutako diagnostikoak (adibidez, psikofarmakoen %70 emakumei agintzen zaizkie). Beste alde batetik ez dagoela ikerketa diferentzialik, eta beraz, gizonen neurriera eta beraien sintomekin prestatutako diagnostikoak egiten direla, heriotzak eragiteraino. Eta beste adibide bat jartzearren: gutxitan hartzen dira kontuan faktore soziokulturalak, tratatu txarrak, bortxaketak, generoetan oinarritutako rol banaketak eta abar. Osasun fisiko zein mentalean izan ditzaketen eraginak ez dira aintzat hartzen.

Isiltasun eta desinformazio medikuak bakardade handia eragiten dute emakumeen bizitzetan. Gogoratu ezazue beste la Edo!k euskaraz argitaratu zuen Charlotte Perkin Gillmanen *Hormako paper horia*. Erditze ondorengo depresioa izan zitekeena medikua den senarrak nola diagnostikatu eta tratatzen duen ikustea besterik ez dago: bakardadea, isiltasuna, pasibotasuna eta isolamendua dira errezetak. Txalapartak euskarara lehen aldiz ekarri duen Sylvia Plathen *Beirazko Kanpaia* liburuan nola erakusten diren krudelkeria, hoztasuna eta bestea ulertu ezina protagonistarengan hutsunea eta bakardadea utzita. Adibide batzuk besterik ez dira.

Alor kulturalera salto egin eta gurera gerturatuta, Arantxa Urretabizkaiaren *Bidean ikasia* (Pamiela, 2016) autobiografia eta Uxue Alberdiren *Kontrako ez-tarritik* (Susa, 2019) liburuek argi uzten dute alarde parekidea lortzeko borrokan zein bertsolaritzan ezinbestekoak izan direla emakumeen arteko sinergia eta elkartasuna. Egoera aldatzeko egoera politizatu eta kolektibizatu egin behar izan dute, ez jazarpen, biolentzia eta isiltasunik gabe. Baina mugimendu feministak babestu ditu beraien bideetan, eta mugimendu feministan babestu dira beraiek ere. Tuntuna dirudi proposamenak, baina besteekin elkartzea errezeta paregabea da bakardadea transformatzeko. ●

